

μοῦ ξελίθισε τὸ σπῖτι (ἐπέφερε ἡθικὴν καταστροφὴν τῆς οἰκογενείας μου). Συνών. βρωμόσογο, γυφτοσειρία, παλιοοικογένεια, παλιόσογο, παλιοφάρα, σκυλλόσογο.

γυφτόσπερμα τό, ἐνιαχ. γυφτόσπαρμα πολλαχ.

Ἐκ τῶν οὐσ. γύφτος καὶ σπέρμα.

Ὁ γόνος, τὸ γέννημα γύφτου, ὁ ὑπὸ μητρὸς Ἑλληνίδος καὶ πατρὸς γύφτου γεννηθεὶς πολλαχ. Συνών. γυφτόπιασμα.

γυφτόσπιτο τό, σύνθηθ. γυφτόσπιτον πολλαχ. βορ. ἰδιωμ.

Ἐκ τῶν οὐσ. γύφτος καὶ σπῖτι.

1) Οἰκία εὐτελῆς, πτωχικὴ καὶ ἀκάθαρτος σύνθηθ. *Τί εὐχαρίστηση βροῖσαι καὶ κάθεται μέσα 'ς αὐτὸ τὸ γυφτόσπιτο; σύνθηθ.* || Φρ. *Νὰ σὲ δῶ 'ς τὸ γυφτόσπιτο νὰ κάτ'ς!* (ἀρά) Εὐβ. (Αἰδηψ.) Συνών. βρωμόσπιτο 1, γυφτοκόλυβο 2, γυφτοκόνακο 1β. 2) Μεταφ. οἰκογένεια ἀνευ ἡθικῶν ἀρχῶν Πελοπ. (Βάλτ. Γαργαλ. Χώρα Τριφυλ.) *Ἄλλοτε νὰ μὴν ἔχης σκέση μ' αὐτὸ τὸ γυφτόσπιτο Χώρα Τριφυλ.* Συνών. βρωμόσπιτο 2, παλιόσπιτο.

γυφτοσπορά ἡ, Πελοπ. (Γαργαλ. Μαργελ. Παιδεμέν.)

Ἐκ τῶν οὐσ. γύφτος καὶ σπορά.

Γυφτόσπερμα, τὸ ὅπ. βλ., ἐνθ' ἄν.

γυφτοστάφυλλο τό, Πελοπ. (Ἀχαῖα Καλάβρυτ.)

Ἐκ τῶν οὐσ. γύφτος καὶ σταφύλι.

Εἶδος εὐγεύστου σταφυλῆς, ἐχούσης χρῶμα κήρινον καὶ ὠριμαζούσης πρωϊμῶς ἐνθ' ἄν. *'Σ τ' ἀμπέλι ἔχεις κατὶ γυφτοστάφυλα, φέρε' κανένα νὰ φάμε Ἀχαῖα.* Πβ. γυφτοκόριθο.

γυφτοστούρναρο τό, ἐνιαχ. γυφτουστούρναρον Στερελλ. (Αἰτωλ. Ἀκαρναν. κ.ά.)

Ἐκ τῶν οὐσ. γύφτος καὶ στουρνάρι.

Στουρνάρι, πυρίτης λίθος οὐχὶ καλῆς ποιότητος.

γυφτοσύνη ἡ, Ρόδ. κ.ά. — Χ. Χρηστοβασ., Ν. Ἔστ. 18 (1935), 849 γυφτουσύν' Α. Ρουμελ. (Φιλιππούπ.)

Ἐκ τοῦ οὐσ. γύφτος.

1) Ἡ ιδιότης τοῦ γύφτου, ἡ ἀπρεπὴς συμπεριφορὰ ἐνθ' ἄν. *Μόνο μιὰ Ρωμιά γυναῖκα θὰ μπορούσε νὰ τὸν βαπτίσῃ 'ς τὴν ἀγάπη της, νὰ τοῦ βγάλῃ τὴ γυφτοσύνη ἀπὸ πάνω του, νὰ τὸν ξεγυφτίσῃ Χ. Χρηστοβασ., ἐνθ' ἄν.* 2) Ἡ φιλαργυρία Α. Ρουμελ. (Φιλιππούπ.) Ρόδ. κ.ά. Συνών. γυφτιά 4γ, τσιγκουνιά.

γυφτοσάκμακο τό, ἐνιαχ. γυφτουσάκμακον Μακεδ. (Στεφανιν.)

Ἐκ τῶν οὐσ. γύφτος καὶ τσακμάκι.

Πρόχειρος καὶ αὐτοσχέδιος ἀναπτῆρ ἀποτελούμενος ἐκ τεμαχίου κατεργασμένης ἱσκας, σιδήρου καὶ πυρολίθου ἐνθ' ἄν. *Κάναμι γυφτουσάκμακον μὲ προκάβ', ἀτσάλ' καὶ ἱσκα Μακεδ.* (Στεφανιν.)

γυφτοσάντιρο τό, Πελοπ. (Γαργαλ.) κ.ά.

Ἐκ τῶν οὐσ. γύφτος καὶ τσαντίρι.

Σκηνὴ Ἀθιγγάνων ἐνθ' ἄν. Ἀπάνον ἀπ' τὸν Ἀι-Σπυ-

ρίδωνα εἶναι οὕλα τὰ γυφτοσάντιρα (Ἀι-Σπυρίδωνας = ὄν. συνοικίας). Πβ. γυφτοκόνακο. β) Μεταφ., μικρὰ ξυλίνη οἰκία, προχείρως καὶ ἀτέχνως κατασκευασθεῖσα: *Σπίτι εἶναι φτοῦνο φτοῦ ἡ γυφτοσάντιρο;*

γυφτοσεκουριά ἡ, ἐνιαχ. γυφτουσεκουριά Στερελλ. (Παρνασσ.)

Ἐκ τῶν οὐσ. γύφτος καὶ τσεκουριά.

1) Κτύπημα πελέκewς, ἐγκοπὴ προελθοῦσα ἐκ κτυπήματος πελέκewς ἐνθ' ἄν. 2) Μεταφ., τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον, ἐκ τοῦ σχήματος Στερελλ. (Παρνασσ.): Ἄσμ.

Κι ἀπ' τὸ πολὺ τὸ σείσιμο κι ἀπ' τὸ πολὺ καμάρι

κόπηκε ἡ βρακοζώνη της καὶ τ' ἀχαμνὸ της 'φάνη.

Κι ἄλλος τὸ λέει «λάμο ἀρνὶ» κι ἄλλος «λαγὸς κοιμᾶται»,

μ' αὐτὸ δὲν εἶναι λάμο ἀρνὶ μονὶδὲ λαγὸς κοιμᾶται,

παρ' εἶναι γυφτουσεκουριά, ποὺ 'σιάζει τὰ στελιάρια.

γυφτοσίμπιδο τό, ἐνιαχ. γυφτουσίμπιδον Ἡπ. γυφτουσίβ'δον Ἡπ. (Ἰωάνν.)

Ἐκ τῶν οὐσ. γύφτος καὶ τσιμπίδι.

Εἰδικὴ λαβὴς τῶν χρυσοχόων.

γυφτοτσινί τό, ἐνιαχ. γυφτουτσινί Στερελλ. (Αἰτωλ.)

Ἐκ τῶν οὐσ. γύφτος καὶ τσινί, τὸ ὅποιον ἐκ τοῦ Τουρκ. *çini* = πορσελάνη.

Εἶδος ἐρυθροῦ, εὐθρόπτου καὶ εὐτελοῦς ποιότητος τιτανολίθου ἐνθ' ἄν.

γυφτοτσούκαλο τό, πολλαχ. γυφτουτσούκαλον Εὐβ. (Ἀκρ.) Ἡπ. (Κουκούλ.) Στερελλ. Αἰτωλ.

Ἐκ τῶν οὐσ. γύφτος καὶ τσουκάλι.

1) Πηλίνη χύτρα χρησιμοποιοῦμένη ὑπὸ γύφτων πολλαχ. 2) Μεταφ. ἐπὶ παίδων ἰδιαιτέρως καὶ γυναικῶν, ὁ ἐκ φύσεως ἢ ἐξ ἀκαθαρσίας μελανωπὸς πολλαχ. *Φτοῦν' ἡ δυχατέρα σου τίνους ἔμνησε;* *Ἐναι ἓνα γυφτοτσούκαλο Πελοπ.* (Γαργαλ.) *Βρέ, τοῦ γυφτουτσούκαλου! Πῶς ἔγινε ἔτσ', κακόμοιρον;* Εὐβ. (Ἀκρ.) *Ἀσι μι ἡσυχον, χριστιανέ μ', αὐτὴν εἰν' σουστὸ γυφτουτσούκαλου Στερελλ.* (Αἰτωλ.) *Τὶ γυφτοτσούκαλο εἶν' αὐτὸ τὸ παιδί! Πελοπ.* (Καλάβρυτ.) *Τί θέλ'ς, μουρὲ γυφτουτσούκαλον, κι φουνάεις ἔτσ';* Ἡπ. (Κουκούλ.) Συνών. ἀραποτσούκαλο, μαυροτσούκαλο, σκαρλῆς.

γυφτούλι τό, Ἡπ. (Κόνιτς. κ.ά.) κ.ά. γυφτούλ' Ἡπ. (Δωδών.) Θεσσ. (Γερακάρ. Μαυρέλ. Νερόμυλ. Φωτειν. κ.ά.)

Μακεδ. (Γήλοφ. Δασοχώρ. Δεσκάτ. κ.ά.) γιουφτούλ' Μακεδ. (Κοζ.)

Ἰποκορ. τοῦ οὐσ. γύφτος.

Α) Κυριολ., ὁ μικρὸς γύφτος ἐνθ' ἄν. *Οἱ γύφτοι μὲ τὰ γυφτούλια τ'ς Ἡπ.* || Παιδικ. ἄσμ.

Ἐντικα, ἰντικούλια, | χύθ'καν τὰ φασούλια,

θὰ τὰ μάσουν τὰ γυφτούλια

Ἡπ. (Δωδών.) Συνών. ἀρκοδογυφτόπουλο, γυφτάκι, γυφτόπουλο 1.

Β) Μεταφ. 1) Παῖς πολυμελοῦς πτωχῆς οἰκογενείας ἀνυπόδητος καὶ κακοενδεδυμένος Θεσσ. (Γερακάρ. Μαυρέλ. Νερόμυλ. Φωτειν. κ.ά.) Μακεδ. (Γήλοφ. Δασοχώρ. Δεσκάτ. κ.ά.): *Ἐφ'να σταχτόκ'λουρα 'ς τὴ στάχτ' μέχρ' νὰ γέν' τοῦ φονμί, νὰ φᾶν, τὰ γυφτούλια Γερακάρ. Θὰ πᾶν νὰ μάσ'ν παρᾶδὶς νὰ ζήσ'ν κι νὰ τρανέψ'ν τὰ γυφτούλια τ'ς Γήλοφ.* 2) Ὑπὸ τὸν τύπον γυφτούλι καὶ γυφτούλι φα-

σούλι το φυτόν Δόλιχος ό λοβός (Dolichus lubia) τής οίκου. των Ψυχανθών (Papilionaceae), το κοιν. γυφτοφάσουλο είς τὸ όπ. βλ. καί τὰ συνών. Θεσσ. (Νερόμυλ. Φωτειν. κ.ά.) κ.ά.: Τ'ν Παρασκιβή έφκενάναμι γυφτούλια φασούλια Νερόμυλ.

γυφτουλιά ή, ένιαχ. γυφτ'λιά Στερελλ. (Περίστ.)

Έκ τής ούς. γύφτος καί τής παραγωγ.καταλ.-ο υ λ ι ά.

Σύνολον γύφτων ένθ' άν.: 'Η γυφτ'λιά κάθιτι 'ς τὰ χουράφια Στερελλ. (Περίστ.) Συνών. γυφτ ι ά 1, γυφτο-λο γ ι ά.

γυφτουϊνι τό, ένιαχ. γυφτου'νι Στερελλ. (Αίτωλ.)

Έκ των ούς. γύφτος καί υ ν ι.

Υνιον συνήθως κατωτέρας ποιότητος κατασκευασθέν υπό γύφτων, ήτοι σιδηρουργών ένθ' άν.

γυφτουριά ή, σύνθηθ.

Έκ τοῦ ούς. γύφτος καί τής παραγωγ. καταλ.-ο υ ρ ι ά.

Οί γύφτοι ως σύνολον σύνθηθ.: Τό καμάρι της καί καμάρι όλης τής γυφτουριάς, ό πολυζήλευτος 'Αντώνης της ήταν έρωτοχτυπημένος Χ. Χρηστοβασίλ., Ν. Έστ. 18 (1935), 850. 'Σ τὸ πανηγύρι τής Κακάβας, κοντά 'ς τοῦ Ρωμανοῦ τήν πύλη, έχοντε μαζευτή οί γύφτοι, γιά νά γιορτάσουνε τὸ τριήμερο πανηγύρι τής γυφτουριάς Π. Βλαστ., Κριτικ. Γαξίδ., 124. || Ποίημ.

"Όσο θέλει άς είναι μουσικώτερο,

άσπροι μου άδερφοί, τὸ πέρασμά της

άπ' τὸ πέραςμα τής γυφτουριάς

Κ. Παλαμ., Δωδεκάλ. Γύφτ.², 74. Συνών. βλ. είς λ. γυφτο υ λ ι ά.

γυφτοφамελιά ή, πολλαχ. γυφτοφамιλιά "Ηπ. γυφτοφамιλιά Στερελλ. (Αίτωλ. 'Ακαρναν. Περίστ. κ.ά.)

Έκ των ούς. γύφτος καί φ α м ε λ ι ά.

1) Οίκογένεια 'Αθιγγάνων ή γύφτων, σιδηρουργών πολλαχ.: 'Ηρθαν οί γυφτοφамιλιές Στερελλ. (Περίστ.) 2) Μεταφ., οίκογένεια κατωτάτης κοινωνικής στάθμης, οίκογένεια άκαθάρτων καί άκαταστάτων ή άνηθίκων καί άπειθάρχων πολλαχ.: Τί γυφτοφамελιά πὸν είναι αὐτή ή φамελιά! Πελοπν. (Χώρα Τριφυλ). Τέτεια γυφτοφамιλιά πὸν είστι σείς, χαίρι δέ θά ίδῇτι Στερελλ. (Αίτωλ.) Συνών. π α λ ι ο φ α м ε λ ι ά, σ κ α τ ο φ α м ε λ ι ά.

γυφτοφάναρο τό, ένιαχ. γυφτοφάναρον "Ηπ. (Κουκούλ.)

Έκ των ούς. γύφτος καί φ α ν ά ρ ι.

Φανάριον έκ ψευδαργύρου κατασκευασθέν υπό γύφτων, σιδηρουργών ένθ' άν.: Πῆρα κι 'γὼ τοῦ γυφτοφάναρον κι τ' άναφα κι πῆγα νά ιδῶ τ' νύχτα τὰ σφαχτά (τὰ πρὸς σφαγήν τρεφόμενα αίγοπρόβατα) "Ηπ. (Κουκούλ.)

γυφτοφαραώνης ό, "Ηπ.

Έκ των ούς. γύφτος καί φ α ρ α ώ ν η ς.

Ό γύφτος σιδηρουργός, ως προερχόμενος έκ τής χώρας των Φαραώ: 'Ο ίδιος ό γυφτοφαραώνης τούς όρμήνεψε, πὼς νά τὸν σταυρώσουν τὸ Χριστό. || Άσμ.

Οί Έβραίοι παραγγείλανε τὸ γυφτοφαραώνη, νά φκειάση γιά τὸ σταύρωμα τοῦ 'Ιησοῦ Χριστοῦ μας τρία περόνια μακρὰ καί καλοδουλεμένα.

γυφτοφάσουλο τό, σύνθηθ. γυφτοφάδ'λο Σκῦρ. γυφτοφάσουλου Βιθυν. (Μπάσκ.) γυφτοφάσ'λου πολλαχ. βορ. ιδιωμ. γιουφτουφάσ'λον Μακεδ. (Δρυμ. Έράτυρ.) Στερελλ. (Κολάκ.) γυφτοφάσουλε Τσακων. γυφτοβάσουλο Εὔβ. (Αύλωνάρ. Κουρ.)

Έκ των ούς. γύφτος καί φ α σ ό λ ι παρὰ τὸ όπ. καί φ α σ ο υ λ ι.

Τὸ φυτόν Δόλιχος ό λοβός (Dolichus lubia) τής οίκου. των Ψυχανθών (Papilionaceae) έκ τής μελαίνης κηλίδος, τήν όποίαν φέρουν τὰ σπέρματά του σύνθηθ. καί Τσακων.: Σήμερο μάζεφα μιάμι μαγεριά γυφτοβάσουλα Εὔβ. (Κουρ.) Γιά νά κατεβῇ τὸ γάλα τής μικρομάννας, τής βράζουν γυφτοβάσουλα αὐτόθ. Κάστ'τι νά φάμι γυφτοφάσ'λα Μακεδ. (Ρητίν.) "Εβγαζάμι πὸν τὰ χουράφια κ'κιά, άρ'βίθια, φακή, γυφτοφάσ'λα, φασούλια άσπρα Μακεδ. (Κατάκαλ.) Τὰ λειανουφάσ'λα τὰ λιέμι κι γυφτοφάσ'λα Θεσσ. (Κακοπλεύρ.) Εἶπα νά πάρουν κι κάμπουσα γυφτοφάσ'λα πὸν 'νι λίγουν φτ'νά "Ηπ. (Κουκούλ.) Τοῦ γυφτοφάσ'λου τοῦ καβουρδίζεις καλά κι τοῦ κουπανίζεις καλά κι τοῦ κουκκίζεις 'ς τοῦ γιαρῶ (= τὸ πασπαλίζεις στήν πληγή) Μακεδ. ('Ελευθερ.) "Εχον φάει 'γὼ πούλλα γυφτοφάσ'λα 'ς τή ζουή μου Θεσσ. (Φάρσαλ.) || Παροιμ. Σι παντρεύον, κόρη μ'! - Κρίμα 'ς τὰ γιουφτοφάσ'λα (ἐπὶ άγροίκων εἰννοουμένων υπό τής τύχης, αλλά μὴ δυναμένων νά άποβάλουν τὰς παλαιάς των συνηθείας) Μακεδ. ('Εράτυρ.) Συνών. ά μ π ε λ ο φ ά σ ο υ λ ο, γ κ ι ο σ ο φ ά σ ο υ λ ο, γ ύ φ τ ι κ ο φ α σ ό λ ι, γυφτούλι 2, κατσικάντερο, λειανοφάσουλο, μαυρομάτικο, μαυρομύτικο, μαυροσελαχάτης, σμυρναίικο, στενοφάσουλο, φαραώνι, φασολάκι, χαρόνι, χαροφάσουλο, χωριατοφάσουλο.

γυφτοφέρνω πολλαχ. γυφτοφέρνον πολλαχ. βορ. ιδιωμ.

Έκ τοῦ ούς. γύφτος καί τοῦ ρ. φ έ ρ ν ω.

Μιμούμαι κατὰ τина τρόπον ή έχω τὰς συνηθείας καί τὰ έλαττώματα των γύφτων πολλαχ.: Καλός είναι, αλλά γυφτοφέρν' λίγουν (περὶ μικροπρεπούς καί φιλαργύρου) Εὔβ. ('Ακρ.) Καλή είναι, μοναχά π' γυφτοφέρν' (περὶ γυναικός μὴ καθαράς) αὐτόθ. Καλός εἶν' οὐ Κώστας τ'ς Μαρίκας, αλλά σάματ' νά γυφτοφέρν' κι λίγουν "Ηπ. (Κουκούλ.)

γυφτοχαρατζής, ό, Α. Παπαδιαμ., Τὰ ρόδιν. άκρογιάλ., 57 — Τὰ μετὰ θάνατ., 42.

Έκ των ούς. γύφτος καί χ α ρ α τ ζ ῆ ς.

Ό εὔτελοῦς συμπεριφορᾶς υπάλληλος, ό έντεταλμένος τήν είσπραξιν φόρων ἐπὶ Τουρκοκρατίας: Τότε σέ ξεθέωσαν οί προεστοί κ' οί γυφτοχαρατζήδες, τώρα σέ άθωώνουν οί βουλευταί καί οί δήμαρχοι Α. Παπαδιαμ., Τὰ μετὰ θάνατ., 42. Κάτι γυφτοχαρατζήδες, πὸν τοὺς λέγανε τὸν παλαιὸ καιρό, κάτι ταχτικοί δασοφύλακοι καί τέτοια, ήθελαν νά μοῦ κάμουν τὸν άγριο Α. Παπαδιαμ., Τὰ Ρόδιν. άκρογιάλ., 57.

γυφτόχωμα τό, ένιαχ. γυφτόχομα Στερελλ. (Αίτωλ. κ.ά.)

Έκ των ούς. γύφτος καί χ ῶ μ α.

Εἶδος κιτρινωπῆς, μελακῆς καί άγόνου γῆς ένθ' άν. Πβ. γυφτοχώραφο. Συνών. ά λ ε π ο γ ῆ, ά λ ε π ό χ ω μ α, γ λ ι ν α 5, γ λ ι ν ό χ ω μ α 1, κ α γ ι ά ς, κ ι μ ι λ ι ά, μ ε λ ι σ τ ρ α, μ ε λ ι τ σ α, μ π ο υ ν τ ζ ό χ ι, σ ο υ μ ε λ ό χ ω μ α, χ α β ά ρ α.

